

บทที่ 5

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า มีผู้ป่วยถึงร้อยละ 75.7 ไม่สามารถใช้จ่ายตามสิ่งตามเกณฑ์ที่กำหนด และประมาณครึ่งหนึ่งของลักษณะความไม่สามารถใช้จ่ายตามสิ่งดังกล่าวมีความสำคัญทางคลินิก และเมื่อให้วิธีแก้ไขปรับปรุงความไม่สามารถในการใช้จ่ายตามสิ่งกับผู้ป่วยพบว่าผู้ป่วยสามารถใช้จ่ายตามสิ่งได้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อเทียบกับกลุ่มควบคุม

เภสัชกรทำหน้าที่ส่งมอบยาให้กับผู้ป่วยจึงควรคำนึงถึงปัญหาความไม่สามารถใช้จ่ายตามสิ่งของผู้ป่วย โดยเฉพาะผู้ป่วยเบาหวาน ซึ่งพบว่า การที่ผู้ป่วยไม่สามารถดูแลตนเองนั้น มีผลเสียทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อเศรษฐกิจและสังคม จากการต้องเสียค่ารักษาพยาบาล จนกระทั่งการสูญเสียทรัพยากรบุคคล เพราะทำงานไม่ได้หรือเสียชีวิตเร็วกว่าที่ควร (100) เภสัชกรในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของบุคลากรสาธารณสุข และเป็นผู้รับผิดชอบกับยาโดยตรง จึงต้องพยายามหาวิธีลดความคลาดเคลื่อนในการใช้จ่ายด้วยตนเองของผู้ป่วยให้น้อยที่สุด การให้เอกสารแนะนำเกี่ยวกับยาที่ผู้ป่วยใช้นั้น พบจากการวิจัยครั้งนี้ว่าผู้ป่วยมีแนวโน้มที่จะไม่อ่านแต่อย่างไรก็ตามยังมีผู้ป่วยส่วนหนึ่งอ่านและการใช้จ่ายตามสิ่งก็ดีขึ้น วิธีให้ความรู้หรือคำแนะนำด้วยเอกสารจึงยังคงใช้ได้ ในกรณีที่เภสัชกรไม่มีเวลาที่จะแนะนำผู้ป่วยเป็นรายบุคคล ตั้งสถานการณ์ของฝ่ายเภสัชกรรมในปัจจุบัน เภสัชกรต้องทำหน้าที่มากมายที่ไม่ใช่งานด้านบริการโดยตรง เช่น งานบริหารคลังยา การบริหารคลังวัสดุและครุภัณฑ์ทางการแพทย์ เป็นต้น ในกรณีที่เภสัชกรยังไม่สามารถปลีกตัวจากงานดังกล่าวได้ การให้ความรู้หรือคำแนะนำด้วยเอกสารนั้นอาจเป็นกลวิธีช่วยแก้ไขปัญหาค่าใช้จ่ายตามสิ่งได้ไม่มากนัก

และจากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า การที่เภสัชกรได้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการใช้จ่าย รวมทั้งแนะนำให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้จ่ายแก่ผู้ป่วยทำให้ผู้ป่วยสามารถใช้จ่ายตามสิ่งเพิ่มขึ้นได้ถึงร้อยละ 50 เหตุที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาค่าใช้จ่ายทั้งหมดนั้นเป็นเพราะ การที่ผู้ป่วยจะยอมรับในสิ่งใด แล้วเปลี่ยนพฤติกรรมของตนได้ ขึ้นกับขั้นตอน 3 ประการของทฤษฎีการเรียนรู้ (19) ดังนี้คือ

1. ขั้นตอนการรับรู้ (Cognitive stage) เป็นขั้นตอนที่สำคัญมากต่อสิ่งที่จะเกิดขึ้นตามมา ความล้มเหลวของการใช้จ่ายจะเกิดขึ้นถ้าผู้ป่วยไม่ยอมรับคำแนะนำใด ๆ เลย การที่จะทำให้ผู้ป่วยสนใจ โดยปรับปรุงวิธีการสอนเพื่อกระตุ้นความสนใจจึงมีความสำคัญมาก

2. **ขั้นสร้างเจตคติ (Attitudinal stage)** เมื่อมีขั้นที่ 1 คือรับรู้แล้วต้องมีความเข้าใจ และยอมรับในสิ่งที่แนะนำนั้น

3. **ขั้นปฏิบัติตามโดยความสมัครใจ (Psychomotor stage)** ขบวนการเรียนรู้จะสำเร็จลงได้ต้องมีขั้นสุดท้ายนี้ เพราะถ้าผู้ป่วยเพียงรับรู้และเข้าใจ แต่ไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำก็จะไม่เกิดประโยชน์

จากการวิจัยจะเห็นได้ว่าผู้ป่วยที่ยังคงไม่สามารถใช้ยาตามสั่ง หลังจากให้วิธีแก้ไขปรับปรุง อาจเป็นเพราะเป็นการให้การแก้ไขเพียงครั้งเดียว ยังไม่สามารถทำให้ผู้ป่วยเรียนรู้ในขั้นตอนที่ 3 จึงพบว่าผู้ป่วยบางรายขณะที่เภสัชกรให้คำแนะนำ ผู้ป่วยตั้งใจฟังและยอมรับดี แต่เมื่อวัดผลความสามารถในการใช้ยาตามสั่งหลังจากการให้คำแนะนำผ่านมาประมาณ 1 เดือน ผู้ป่วยกลับไม่ปฏิบัติ ตามที่แนะนำ ซึ่งจะพบในผู้ป่วยที่เคยได้รับคำแนะนำเช่นเดียวกันนี้มาก่อน หรือในผู้ป่วยที่เป็นเบาหวานมานานจนเกิดความท้อแท้ เบื่อหน่าย เนื่องจากตนเองก็ต้องควบคุมอาหารและใช้ยาอยู่แล้ว ยังมีผู้มาคอยแนะนำ ย้ำให้ใช้ยา หรือควบคุมอาหารยิ่งขึ้น

แต่ยังมีผู้ป่วยอีกไม่น้อยที่ไม่เคยได้รับคำแนะนำมาก่อน และไม่ทราบวิธีที่ถูกต้องที่ควรปฏิบัติ ดังนั้นเมื่อผู้ป่วยได้รับความรู้จึงยอมรับและปฏิบัติตามได้อย่างดี ดังนั้นผู้ป่วยกลุ่มนี้จึงควรที่เภสัชกรจะให้ความสนใจและให้ความสำคัญเป็นพิเศษ เพราะสามารถกระตุ้นให้มีการแก้ไขความไม่สามารถใช้ยาตามสั่งได้ง่าย

ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยครั้งนี้ในขั้นตอนการให้วิธีแก้ไขปรับปรุงความไม่สามารถใช้ยาตามสั่งนั้น ผู้วิจัยได้ทำการแนะนำและให้ความรู้ผู้ป่วยเพียงครั้งเดียว หลังจากนั้นต่อมาอย่างน้อย 1 เดือนก็ทำการวัดผล และไม่มีผลการวัดผลซ้ำอีกเมื่อเวลาผ่านไป เนื่องจากความจำกัดในเรื่องของเวลาที่ใช้ทำวิจัยครั้งนี้ จึงควรมีการทำวิจัยต่อเนื่องว่า การให้คำแนะนำหรือความรู้แก่ผู้ป่วยเพียงครั้งเดียว เมื่อเวลาผ่านไปนานเท่าใด ผู้ป่วยจึงจะลืม หรือเริ่มละเลยที่จะปฏิบัติตามคำแนะนำ เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุง หรือกระตุ้นเตือนผู้ป่วยก่อนที่เกิปัญหาล้ำขึ้นมาอีก เพื่อจะได้เป็นรูปแบบสำหรับการปฏิบัติจริงในกลุ่มผู้ป่วยเบาหวานหรือผู้ป่วยกลุ่มอื่นต่อไป

อีกประการหนึ่ง เนื่องจากโรคเบาหวานเป็นโรคที่ต้องเน้นให้ผู้ป่วยสามารถดูแลตนเอง ดังนั้นการให้ความรู้แก่ผู้ป่วยจึงเป็นเรื่องจำเป็น ฝ่ายเภสัชกรรมอาจเข้าไปมีส่วนร่วมในการแนะนำการใช้ยา แต่อย่างไรก็ตามนอกจากแพทย์แล้วฝ่ายอื่น เช่น ฝ่ายพยาบาล, โภชนาการ, นักสุขภาพ, นักสังคมสงเคราะห์ รวมทั้งนักกายภาพบำบัด ก็ควรมีส่วนช่วยตามความรู้ความสามารถของตน และร่วมมือกันเพื่อให้คำกล่าวขององค์การอนามัยโลกที่ว่า "แม้เป็นเบาหวาน ชีวิตก็เบิกบานได้" เป็นความจริงขึ้นมา